

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :
 Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr.
 „ „ „ pe 1/2 an . 2 „ 50 „
 „ România și străinătate pe an . 14 franci
 „ „ „ „ pe 1/2 an 7 „

Prețul inserțiunilor :
 Pentru publicațiunile oficiale, concurse,
 edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
 la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cu-
 vintre, 4 fl., de aci în sus 5 fl.

Correspondințele se adresează redacțiunei
 „FOAIA DIECESANĂ“;
 ează banii de prenumerațiune și inserțiunii la
ADMINISTRAȚIA
 Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.

Istoria bisericii gr. or. române din Transilvania și Ungaria dela „unire“ până la anul 1810.

(Continuare.)

2. Dacă popii uniți în mod legitim ordinați și aflători în folosința beneficiilor preoțesci s'ar plânge contra șismaticilor admoniați, dar prin episcop nereconciliați, că acestia seduc poporul întru ascuns ori pe față la neunire: numai decât cu clerul împreună recercând pe directorii cei mai de aproape și cercând brachiu militar, să prindă pe agitatori, fie seculari, fie preoți șismatici făcând guvernatorului arătare despre lucru.

3. Fiind prin legile țării și prin cunoașterea bisericesci grece oprit, ca Românii să se ordoneze în afară de provincie, protectorii și cei pre cari îi privesce mai de aproape lucrul, vor împedea în tot modul, ca Românii să nu treacă în Muntenia și Moldova spre a se hirotoni acolo, ear comandantele general și directorul cameral să facă pe la tribunalele reg. dispozițiuni, ca atari pseudopopi să se dețină până la ulterioara dispunere a statului catolic.

4. Despre cari se va adevăra, că trecând munții pe căi neiertate și hirotonindu-se s'au reintors, pe unii ca acestia jurații satului să-i prinză și despre aceasta să se încunoscințeze prin cerculariu comunele rom. statorindu-se pedepse asupra acelor sate, cari ar suferi atari popi în mijlocul seu și în beneficiile preoțesci spre dauna popilor uniți. Protectorii prin preoți uniți să se informeze despre cei ce favoresc pe atari popiți în afară de diecese, cari și după ce și-ar fi luat pedeapsa, numai ca

seculari să fie suferiți a locui prin sate și orașe; satul care ar părtini pe atari popi să fie globit ori de câte ori câte cu 40 fl; dacă însă atari popi se vor lepăda de schisma în fața episcopului, se vor bucura de același privilegi ca preoții uniți.

5. Unirea se mai conturbă și prin preoți și călugări venetici, cari vagabundează prin țară sub pretext de a aduna elemosină. De aceea prin edict publicând în toate locurile și mai vârtos la tricesimaturile reg. confiniale să se oprească intrarea acestora fără cauză cuvioasă în țară, cum și petrecerea și funcționarea lor printre Români; seculari, cari vor păcătuți contra edictului să se pedepsească prin instanța cea mai de aproape, popii șismatici ori uniți prin archidiaconul recercat de protectori; popii vagabunzi să fie provocați a părăsi principatul și neacsultând să se denunță guvernului, ear cei ce i-ar ascunde ori i-ar lăsa să predice sau se oficieze, să se globească cu 40 fl. și nici altor străini să nu se permită a pribegi prin țară fără cauză suficientă.

6. Protectorii nu pot să nu scie cât de plin e capul și mintea cea necoaptă a țaranilor români de minciunile impostorului, încât cred a face lucru plăcut lui Dzeu, dacă la îndemnările pseudopopilor pe preoții uniți îi apucă, îi bat, îi injură, bisericuțele lor le despoaie de ornate, cărți, lumine, potire, icoanele le ard, stricând toate din bisericuțe, folosindu-le dênșii sau dându-le popilor schismatici. Deci protectorii se vor nisui, dând sfaturi ori informând guvernul și cerând rezoluțiuni, a curma și acest rău, susținând pe popii uniți în bisericile, beneficile și drepturile lor contra insolentei reutăcioase a plebei sêlbatice și turbate.

7. Spre atingerea acestui scop protectorii vor cere dela vicariul gen. de ritul grec și dela p. teolog în scris toate greșelele și escesele descoperite cu ocaziunea visitațiunii cele mai deaproape și privitoare la popii neuniți și părtinitorii lor, cum și la poporul turburat; iar pe viitoriu protectorii se vor informa în această privință prin archidiaconi, și în comitate și în scaune, în dietă și la guvern vor propune cauzele preoților vătămăți, dăunați, insistând a li se da satisfacțiune și despre trecut.

8 Activitatea protectorilor, pe lângă înscuițare făcută direcțiunii cameratice, se se poată estinde și la fiscalități de oarece în acestea, după cum e înformat guvernul, prin lenea ori consimțirea oficialilor fișcali nu numai se partinesce apostatarea, ci se tolerează nepedepsiți, chiar nisce corifei, anumit în dominiile din Făgăraș ori pe aiurea.

9. În timpul scurt, decând durează acest tumult, afară de părăsirea unirei se vîrîră între Români și alte erori prin canoanele Grecilor oprite, precum: divorțuri neertate, bigamie, căsătorii nelegiuite, cum și nisce rituri superstițioase, introduse prin impostoriu, contra forme și materiei sacramentelor. Clerul se se silească a vindeca aceste rele; de altminteru se ceară ajutoriu dela protectori și se recurgă la guvern. E foarte de dorit, ca protectorii se apere pe popii uniți întru funcționările lor după ritul și ceremonia veche.

10. Din contra popii schismatici, de nou veniți și cari vor mai veni, se se oprească dela ori ce funcțiune sub pedeapsă de 40 fl., care gloabă diregători; locului se o iee și dela atari popi și dela satul, ce-i admite.

11. După ce din cele premise protectorii au înțeles starea destrăbălată a unirei, precum din rescriptele regesci au înțeles intențiunea Maiestății Sale în privința restituirei unirei și clementia sa față de clerul în adevăr unit: va fi datorința protectorilor de a propune și înainta în comitate, în dietă și la guvern tot, ce privesce susținerea acestui cler, și de a sprijini în tot modul recoursele lui, înăinte de toate cele privitoare la posesiunea neconturbată a bisericilor, pământurilor, beneficiilor și veniturilor stolari, ce s'a îndatinat parochianii a le da; toate aceste, de li s-ar fi luat, comunile se li le restituiească. Întru aceste însă protectorii se nu procedă în mod prematur și fără fundament.

12. Ce se ține de imunitățile locale, personale și reale, cari le au avut popii în puterea usului vechiu, sau le-a adaus Maiestatea Sa: în folosirea

acestora protectorii pe preoții în adevăr uniți și probați se-i apere contra molestărilor plebei și ale oficialilor. Ci la pretensiunile popilor esagerate va fi just se se asculte și parochenii, pentru ca se nu devină asupriți cu de acestea; în care cas, dacă archidiaconul își va face datorința, bine, dacă nu, protectorii se ceară ajutoriu dela guvern.

13. Grijască protectorii, că în sensul rezoluțiunii regesci din 9 Sept. 1743 competențele preoților uniți se se reguleze.

14. Imunitatea parochianilor mai sêraci de a da competențe estraordinare se rămână cu învoirea comunilor în statul quo, liberalitatea sau dârnicia coloniilor domnii se nu o restrîngă, popii uniți supernumărari se fie protecționați și se se bucure în cele personale de imunitate ca și preoții în funcțiune.

15. Cauzele cele mari ale tumultuărilor moderne române sunt:

a) popii schismatici vechi, suferiți prin archidiaconi pe ici pe cole și sub timpul unirei;

b) stoarcerile poporului preoții le deprind nepedepsiți;

c) alte escese mai grave, precum închiderea bisericilor, interdictul înmormântărilor și al sacramentelor pentru lucruri bagatele, întârzierea cu răspunderea unor prestațiuni;

d) corespondențe suspecte atât ale popilor uniți, cât și neuniți cu clerul și călugerii din Muntenia și Moldova, pe cari direcțiunea camerală asemenea trebuie se le prindă și impedece.

e) părerile pline de calumnie și lucruri scandaloase, ce popii schismatici le propagă despre religiuinea rom.-cat., ca în modul acesta cu atât mai vîrtos se abată mințile necoapte ale poporului dela unire și dela preoții uniți;

f) de aceea ar fi bine, ca protectori clerului se asculte uneori și plânsurile poporului în contra preoților lui, după împrejurări se îndemne uneori și pe archidiaconi la împlinirea esactă a diregătoriei lor, pe refractari se-i arete din cas în cas episcopului. Altele se lasă în buna chipsuință a protectorilor, cari pedepsele pecuniare luate dela popii schismatici și dela plebea lor vor folosi spre binele comun al Românilor.

Această instrucțiune e compusă în spirit cu mult mai intolerant decât diploma lui Rákoczy din 1643, căci ea nimicesce orice libertate a poporului ortodox, supune pedepsei de bani si închisoare atât pe preoții cât și pe mirenii ortodoxi și înădușă ori

ce voace, care s'ar putea rădica în favorul Românilor remași la religiunea ortodoxă. Cu atât mai grea a fost instrucțiunea, că a fost primită și de guvernul și dieta din Transilvania, rădicată la valoare de lege,¹⁾ escutată prin direcțorii statului cu stricteță mare. Chiar guvernul emite tot în acelaș an un edict în înțelesul acesta, adecă ca popii și călugării schismatici să fie alungați, cară preoții uniți restituiți în parochiile lor.²⁾

Înarmați astfel protectorii unirei cu putere atât de mare, recunoscută și aprobată chiar și dela dieta țerii, puteau se nimicească într'un timp scurt religiunea gr. ort. mai ales fiind acești protectori inimicii poporului român atât în privința religioasă, cât și în cea națională și fiind ei sprijiniți de generalul comandant și presidentul guvernului Bukow, carele fusese trimis de împărăteasa cu un regiment ca să înainteze unirea cu ori ce preț.³⁾ Bukow și-a împlinit consciințios datorința, căci începu o persecuție mare contra celor neuniți; el a ars toate mănăstirile celor neuniți. Astfel s'a întâmplat cu mănăstirile din districtul Făgărașului și cea dela Silvaș din districtul Hațegului.⁴⁾

Uniții au încercat a-i aduce pe confrății lor la unire și prin disputațiuni publice, cum a fost cea din 17 Iuliu 1745 ținută în Făgăraș dar fără nici un rezultat.

În anul 1747 se întărește decretul din anul 1732, prin care siliau pe gr. ort., ca să țină sărbătorile rom.-catolicilor, cu adausul ca neuniții în acele sărbători să nu cuteze a eși la lucrul câmpului.

Prin astfel de dispozițiuni și mijloace nu ar fi fost greu a nimici total biserica orientală, dacă nu s'ar fi schimbat împrejurările tocmai în favorul Românilor ortodoxi și nu s'ar fi întâmplat nisece evenimente, cari au pus intrucâtva stavilă proselitismului religios și au lărgit sfera de activitate și libertatea celor ortodoxi.

Românii ortodoxi au căpătat totdeauna sucurs dela statele învecinate și mulțime de preoți și călugări au trecut din Muntenia și Moldova, cari au îmbărbătat și întărit pe Români în ortodoxie, dar cel mai mare ajutor l-au dat Românilor ortodoxi împărăteasa Elisaveta din Rusia și mitropolitul din Carloviț Nenadovici.

Vicariul episcopesc Nicolae Balomiri trece dela unire earăși la ortodoxie și se pune în fruntea or-

todoxilor, ca să esopereze vre-o ușurare dela împărăteasă pentru biserica orientală, dar neputând face nimic, ba era în pericol, că dacă va lucra mult pentru ortodoxi, se o pățască și el ca alții și se cadă pe mâna iesuiților, trece în Muntenia, unde espune soartea tristă și persecutările Românilor și îi succede să câștige simpatiile celor din Muntenia pentru Români ortodoxi din Transilvania.

Neputând el însuși aici ajunge ceea ce doria se duce la Moldova și de acolo în Rusia.¹⁾

Ajuns în Rusia prezentează împărătesei Elisaveta un memoriu pentru milostiva protecțiune a adevăraților creștini și a gintei valacle din Transilvania, cari credincioși sufer cea mai mare persecuțiune din cauza, că nu voesc să aștepte unirea cu eclesia romană.²⁾

Balomiri a espus de sigur pe larg starea tristă a românilor ortodoxi și mijloacele, prin cari se propagă unirea, căci împărăteasa Elisaveta devine protectora Românilor și ia asupra sa cauza lor. Ea înaintează în anul 1750 o poruncă cătră ambasadorul rusesc din Viena, în care îi espune, că are cunoștință despre starea și persecuțiunile Românilor din Ardeal, cum aceștia sunt constrinși cu forța să-și părăsească legea strămoșască, își exprimă dorința, ca Românii din Ardeal să fie lăsați în ritul grecesc și îi da poruncă aspră ca el să se informeze și să întervină pe lângă împărăteasa Maria Terezia, să esopereze cu ori ce mijloace, ca „Românii să poată rămâne conform cu adevărata credință a ritului grecesc.“

Acest pas energetic al împărătesei Rusiei nu putu rămâne fără efect, căci era în interesul curții din Viena a nu respinge fără motive dorința și întrevenirea unei puteri atât de mari, dar și împrejurările politice din Austria erau astfel, că aveau lipsă de simpatia Rusiei. Cu toate astea și de astadată le succede iesuiților a scăpa din încurcătura, dând adecă nisece privilegii bisericeii ortodoxe dar grijind totodată, ca acele să rămână neesecutate. Ei țin conferență în afacerea aceasta în Viena și acolo se decide ca: „să se destine o sumă mai mare de bani, pentru a mitui pe emisarii lui Balomiri, se îl înșele ca să se întoarcă în Transilvania, unde ar putea fi prins și închis. Causa unirei să fie înaintată din resputeri. Intraceea nu dă mână, ca se ne stricăm cu curtea Rusiei în aceste timpuri; deci să se iee măsuri, pentru ca să se poată da o informație

¹⁾ Hurmuzachi op. cit. pag. 132.

²⁾ P. Bod, op. cit. pag. 414.

³⁾ Hurmuzachi op. cit. pag. 133.

⁴⁾ Barițiu op. cit. pag. 451.

¹⁾ Hurmuzachi op. cit. II. pag. 137.

²⁾ Barițiu op. cit. pag. 442.

cu totul falsă, la care însă tot se se dee er. zământ. Spre acest scop se se formuleze un rescript așa, încât guvernul Transilvaniei se poată răspunde la acela cu enumerarea unui număr mare de blăstămății și fărâdelegii, ca comise tot din partea Românilor neuniți. Aceea informațiune se se dee apoi ambasadorul Rusiei împreună cu alte porunci emise pe față, ca în favoarea Românilor, cari însă pe ascuns se remăna toate neexecutate. Guvernul se grijască, ca nu cumva Balomiri sau emisarii săi se poată pune mâna pe astfel de acte secrete. Din contra protectorii unirei însă se facă tot, dacă ar pune mâna pe Balomiri sau macar pe corespondențele lui.¹⁾

Împărăteasa aprobă decisiunile conferinței și scrie rezoluțiunea: „Placet et comunicanda haec omnia Pretlach fine, ut eo Petroburgi remonstrare possit“. În modul acesta a fost împărăteasa Rusiei sedusă de iescuți și credea, că acum Români vor avea deja libertate; în realitate însă s'a purces tot atât de aspru față de ortodoxi ca și până atunci, cu excepțiunea unor edicte, cari într'adevăr erau date în favoarea ortodoxilor, dar și aceste au rămas în mare parte neexecutate.

În urma întervenției împărătesei din Rusia demândă curtea din Viena la 27 Iuliu 1752 ca poporul și clerul de rit grecesc din ambele confesii să nu mai fie turburat în exercițiul ritului propriu; eară la unire cu biserica Romei neuniții să nu mai fie siliți prin mijloace violente, precum se întâmplase până atunci.

Nicolae Balomiri după ce predase împărătesei din Rusia memoriul s'a întors în Muntenia și a devenit priorul mănăstirii din Argeș, îndemându-i de acolo pe Români la rezistență.²⁾

Văzând mitropolitul din Carloviț cum progresează unirea între Români din Transilvania și temându-se că nu cumva se vină tot acele suferințe și asupra Sârbilor, lucră din toate puterile, ca să împedec lățirea unirei între Români, căci era convins, că astfel vor resista și Sârbii mai ușor. Dar el nu putea lucra deadreptul pentru Români, caută deci, ca să li ajute în ascuns și trimite la ei circulare și mai mulți călugări, cari li espun apoi toată starea lucrurilor. Totodată trimite mitropolitul Nenadovicu în anul 1751 un circular subscris de toți episcopii sârbi, între Români din Transilvania — fără încuviințarea guvernului —, în

care li roagă, ca să trimită o deputațiune la Carloviț și aceea se ceară în numele poporului neunit un episcop, căci dacă nu se vor interesa ei de soarta lor, apoi nici nu vor mai fi alții, cari se se intereseze; tot odată li promite că el (mitropolitul) se va interesa și va interveni ca guvernul din Viena să li dee episcop.³⁾

Circulariul mitropolitului Nenadovicu a avut urmări bune, căci Români trimit îndată o deputațiune la Viena pentru a cere dela împărăteasa un episcop ortodox.

Mitropolitul Nenadovicu subșterne în 21 Febr. 1755 o petițiune împărătesei, în care pretinde, ca mitropolitului din Carloviț să li se dee iurisdicțiunea asupra bisericii gr. res. din Transilvania în cele spirituale, provocându-se la mai multe acte și privilegii date mitropolitului de Alba Iulia de către principii Transilvaniei.²⁾

Tot mitropolitul Nenadovicu cere în Oct. 1758 dela împărăteasa încă odată recunoșcerea iurisdicțiunii asupra bisericii gr. res. din Transilvania,³⁾ dar de astădată li răspunde împărăteasa — prin cancelaria de stat — mitropolitului sârbesc cu datul de 13 Dec. 1758 în mod foarte respingător, declarând că în privința celor neuniți din Transilvania nu există nici o asuprire, ear dacă ar fi ei asupriți atunci au să-și subștearnă plângerea lor guvernului local și dacă acesta nu li ar ajuta, atunci pot recurge deadreptul la împărăteasa, care de sigur li va veni întru ajutor. Apoi se respinge cererea mitropolitului în privința iurisdicțiunii și se espune, că pe basa diplomelor căpătate n-are el nici un drept a pretinde iurisdicțiunea asupra bisericii gr. res. din Transilvania, totodată li se aduce la cunoștință, că împărăteasa s'a decis a numi un episcop ortodox pentru Transilvania și a-i da dotațiunea din cassa statului.

(Va urma).

Petru Ionescu.

Schițe din Istoria literaturii române.

Text făcut de prof. E. Hodoș pentru tinerimea Institutului pedagogic și teologic din Caransebeș.

(Continuare)

Gheorghe Sion

Gheorghe Sion a scris mai în toate genurile poeziei, și s'a făcut cunoscut publicului în deosebi prin versurile din cântecul:

¹⁾ Vezi circulariul întreg la Hurmuzachi op. cit. II. pag. 156—157.

²⁾ Barițiu op. cit. I. pag. 445.

³⁾ Hurmuzachi op. cit. II. pag. 288.

¹⁾ Hurmuzachi op. cit. p. 139—140; Barițiu op. cit. p. 144.

²⁾ Hurmuzachi op. cit. pag. 139.

Mult ie dulce și frumoasă

Limba ce vorbim,

în care își arată iubirea sa adâncă pentru limba maternă, precum și sentimentul neplăcerii, când aude pe unii dintre compatrioții sei vorbind mai bucuros în limbi străine decât în limba lor.

A scris și *101 Fabule*; apoi câteva piese teatrale originale (*La Pterna*, ș. a.), traduceri din poezi dramatice franceze (din Molière, Corneille și Racine); a tradus *Istoria Românilor* de *Fotino* ș. a.

Gheorghe Sion ie născut în Moldova la Hârșova pe la 1822. A studiat la S. Sava. O funcție judecătorească, ce ocupase de tânăr, a fost silit s'o părăsească pentru niște versuri publicate în ziarul brașovean „Foaea pentru minte, inimă și literatură”, unde vorbea despre apăsarea Rușilor. Și el ieste exilat la 1848 și trecând în Bucovina, a trăit acolo vreo doi ani. Venind la București publică între anii 1859 și 1862 „*Revista Carpaților*.” A reposat tot acolo în 1892.

În legătură cu Gheorghe Sion amintim pe următorii scriitori:

Cezar Boleac (1813 -1880). A publicat dela 1833 până pe la anii șasezeci multe poezii și de tot felul. Întruna din poeziile sale, *Sila*, ni se arată cum ierau pe atunci chinuți țărani iobagi. Prin activitatea sa, Cezar Boleac a și făcut, să se ușureze încâtva soarta acestora în principatele românești.

Cezar Boleac ieste mai distins ca publicist și ca om politic, decât ca poet. Născut în București, asemenea învață la S. Sava, intră pentru puțin timp în armată, după 1848 trece în Transilvania, de unde redactează ziarul „*Expatriatul*”. La 1850 se duce în Constantinopol și la Paris, la 1856 se rentoarce în patrie și redactează „*Buciumul*”, continuat la 1864 sub titlul „*Trompeta Carpaților*”. O serie de articoli intitulati *Mănăstirile închinat* au avut de scop secularizarea mănăstirilor din principate.

Nicolae Filimon (1819-1865). Nicolae Filimon (sau cum se serie iel: *Philimon*) ie născut în București; a fost un bun amic al lui Anton Panu. Ie însemnat pentru romanul său, unde zugrăvește epoca dela anii patruzeci: *Ciocolii vechi și noi*, asemenea și pentru novelele sale *Mateo Cipriani*, *Slujnicarii*, *Frederic Staaps* ș. a. Mai făcea și critici la piese, ce se reprezentau la teatrul național din București. A mai publicat, iel cel dintâi în literatura noastră, un *bazm*; eară pe urmă aceasta a lui Filimon a pornit Petru *Ispirescu*, prin frumoasele sale *Snoave* și *Bazme*.

Icoana ciocoliului zugrăvită de N. Filimon, ieste următoarea:

„Ciocoliul ieste totdeauna și în orice țară un om venal, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbarie și de o ambițiune nemărginită, care eclată (izbucnește) pe dată ce ș-a ajuns ținta aspirațiilor sale. Pepiniera, în care cresc acești inimi ai onoarei și ai tuturor virtuților cetățânești, ieste mai totdeauna casa bogatului. . . Aici vine ciocoliul umilit și cere a servi pe

boerul pentru o bucată de pâine, o cameră de dormit și un vestmânt, ca să se apere de asprimea frigului. În anii dintâi aceste vulpi cu două picioare, care întrec în ipocrie și vicieșug pe cele cu patru picioare din fablele lui Esop și Lafontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniți în păcate de tot felul, și studiază cu cea mai mare atențiune, încât la douăzeci de ani știu foarte bine cum să fure cloșca de pe ouă fără să cărae. . . Ciocoliul își începe uneori cariera dela postul de rânduș, ear alte ori dela lacheu, ce se pune în coada trăsorei boerului; devine cu încetul sofragiu, apoi vâtaf de curte, ear mai pe urmă se face și iel boer: și cu toate că unii alții i zic în derisiune *boer făcut*, copiii lui însă devin boeri și fii de boer. În timpul pecăt ciocoliul umblă după trăsura omului, iel află toate slăbiciunile stăpânului său și-i ajută cât poate, ca să și le implinească în paguba lui și în folosul său. . . Ca sofragiu se obișnuște atât de mult cu mâncările delicate, încât nu mai poate să trăească fără friptură de fazan, brânză de parma, salam de Verona, conserve de Francia, și vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Astfel dar, cand ciocoliul ajunge la gradul de vâtaf, ieste corupt moralicește și fizicește. . . Înălțat la acest din urmă și mai suprem grad al slugăriei, ciocoliul devine prevăzător. . . Ideea ce-l preocupă ziua și noaptea, ieste de a afla metodu, prin care să-ș facă stare. Diferite planuri i se prezintă în minte, unul mai întunecos decât celalalt, le studiază pe toate și găsindu-le realizabile, le pune în lucrare fără muștrare de conștiință. . . Iel zice în sine: tot omul ieste creat de Dumnezeu cu dreptul de a se hrăni pe pământ; dece dar unii oameni au mai mult decât le trebuie, când alții nu au nici chear mijloacele necesare spre a se susține? Dece unii sunt puternici și alții nebăgați în seamă? Dece unii stăpănesc pământuri întinse, ear alții nu au nici chear pământul necesar spre a se înormânta? Aceasta ieste o stare de lucruri anormală — zice înțel-ptul vataf de curte — și caută s'o combat din toate puterile. Astfel dar omul nostru. . . devine comunist fără știrea sa, și începe a pune în lucrare această doctrină atât de frumoasă și egalitară în aparență, cât ieste de hidoasă în fond. . . Starea comunistului nostru se îmbunătățește cu aceeaș repeziciune, cu care se ruinează a stăpânului său. Îș cumpără moșioare, vitișoare și alte diminutive de aceste, care fac viața lezne și plină de plăceri. Dupăce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boer, care nu l-a lăsat să peară de foame pe drumuri, și dupăce ș-a luat rangul de *Pitar*, la care nu ieste vâtaf să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului său, tocmai atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul. Ieste cunoscut, că omul îmbogățit prin furțișag, nu se satură niciodată de avere, oreât de bogat ar deveni, ci dincontră caută noi mijloace de a-ș mări bogățiile. Căsătoria dar devine pentru dânsul o nouă mină pe exploatat. Se propune ca soț pe la toate fetele bogate, trimite samsari de căsătorie în toată țara, și nu se nsoară decât numai atunci, când găsește o zestre după placul lui, fără să se turbure cât de puțin dacă femeea, cu care-ș leagă soarta, ieste jună, frumoasă și crescută bine,

sau slută, bătrână și rău crescută. Omul care se însoară numai pentruca să-și mărească starea, niciodată nu ia soție bună. Ciocoiul o știe și aceasta, dar îi pasă foarte puțin, căci iel nu are altă țintă decât realizarea planurilor sale celor ambițioase. . . Copiii sei cresc împreună cu slugile. . . lipsiți de educațiunea morală și neîntăriți prin virtuți și exemple de onoare din casa părinților. . . Ciocoiul sau puiul de ciocoi. . . nu se face adept credincios al nici unui partid, nu doară că are spiritul drept și nepărtinitor, ci ca să poată exploata deodată toate doctrinile și partidele în folosul său. Amorul de patrie, libertatea, egalitatea și devotamentul sunt vorbele sacramentale ale ciocoiului, pe care le rostește prin adunări publice și private; dar aceste virtuți cetățenești, de care face atâta pompă, nu sunt decât treptele scării, pe care voește a se sui la putere; și uneori, când iele nu-i servă de ajuns, iel aleargă la străini și primește dela dâșii posturi în țara sa. Ajuns la gradul de mărire, pentru care a comis toate mișeliile, a suferit toate umilințele și a declămat fără a le simți toate virtuțile din lume, ciocoiul își ridică masca ipocriziei dela ochi, și se arată lumii în mizerabila și urăcioasa nuditate a sufletului său celui mic. Inima lui, asuprită de suferințele, umilirile și înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orice simțământ frumos și uman. Libertatea presei îl supără. căci descopere nedreptățile vieții sale și nu-l lasă să despoae de averi pe stat și pe particulari. . . Eată tipul ciocoiului din toate țările și mai cu seamă din țara noastră. . ."

Alexandru Pelimon, născut la București în 1822, a fost un scriitor productiv. A scris între anii 1846 și 1870, poezii, piese teatrale, romane dintre care mai cetit a fost *Jidovul cămătar*, impresiuni de călătorii și traduceri.

Const. D. Aricescu, născut la Câmpulung în 1823, a scris între aceiași ani, 1846 și 1870, ca și Al. Pelimon. A lucrat pentru deschiderea unui teatru național în orașul nașterii sale la 1847, și a compus piese pe seama acestui teatru. A publicat și poezii, precum și câteva lucrări istorice: *Istoria Câmpulungului*, *Tudor Vladimirescu* sau *revoluția dela anul 1821*, și altele.

Gheorghe Crețeanu, (1829—1887), născut în București, a scris mai întâi la ziare. În poeziile sale pline de însuflețire cântă patria și libertatea; unele din iele: *O noapte în Carpați*, *Adio la Carpați* ș. a., au ajuns să fie destul de cunoscute. A mai scris și fabule.

Alexandru Sihleanu (1834—1857), ie născut în București. Murind în vrâsta tinereței, a scris puțin; a cântat patria, natura și suferințele lui; din volumul său de poezii cu numele *Armonii intime* mai cunoscută ieste *Strigoiul*.

Alexandru Depărățeanu, (1835—1865), născut la moșia Deparați, județul Teleorman. Asemenea a murit de tiner. Ca poet a cântat durerea. Un exemplu:

„Ierau trei sermanii: doi copii ș'o mamă,
Și pâine. . . un singur codru într'o maramă,
Mama-l frânge 'n două și dede pe rând
La fieștecare câte-o părticea.
— Mamă! atunci copiii ziseră plângând,
Ție ce-ți rămâne? — Voi! — răspunse ea.“

Nicolae Nicoleanu (1833—1871), născut în Cernat în Transilvania. Trecând în România, câțiva cetățeni eraioveni l-au trimis la studii în Paris. Reîntorcându-se în țară, a fost funcționar, mai târziu a murit nebun. În poeziile lui, ca și într'ale lui Depărățeanu și Sihleanu găsim cântată suferința și amarul durerii.

Ion Al. Lăpădat (1845—1878), născut la Sibiu, a studiat și în Paris, apoi a fost profesor în Brașov. — Poeziile sale sunt scrise sub influința societății *Junimea* din Iași; dar totuși, ici colo, mai găsim latinizme nepotrivite. Mai reușite sunt poeziile cu titlul: *Părul de aur*, *Naframa Doamnei*, *Glosul străbunilor*. Sub titlul *Asupra situațiunii* ș-a publicat mai mulți articoli apăruți mai întâi în ziarul brașovean „Orientul latin“, redactat de *Ar. Densușanu* (autor al epopeei *Negriada*, al mai multor *versuri*, al *Istoriei lit. și limbii române* ș. a. Azi ie profesor în Iași la Universitate).

Dumitru Petrino (născut pela 1845 mort la 1878) ieste unul din poeții Bucovinei, pe care a cântat-o în versurile sale jalnice. Părăsindu-ș țara, s'a dus în România, a trăit în Iași și București. Perzându-ș tinera și frumoasa soție, a publicat la 1869 volumul de poezii *Flori de mormânt*.

(Va urma.)

Sinodul ppbiteral în tractul Orăviții.

La 27. Faur v. c. deputații sinodului protopresbiteral după chemarea Dubului sânt se adunară în sala școlii elementare rom. din Oravița-mont. unde Reverendissimul Domn protopresbiter prin o cuvântare potrivită deschide ședința, invitând pe aleșii notari: D-nii George Popa preot în Secaș și George Jianu inv. în Oravița-rom. a-și ocupa locurile.

Protopresbiterul-president împărtășind trecerea fostului deputat al Sinodului Ioan Băiaș din Secaș la confesiunea gr. cat. Sinodul după censurarea actelor electorale verifică în locul lui pe D-l Sofronie Liuba învătătoriu în Măidan.

Se ctesce apoi „Raportul general despre starea protopresbiteratului pe anul 1892.“ din care în partea I. bisericească la mișcământul poporațiunii se vede, că cu finea anului 1892 în cele 23 comune matre și 2 filii au fost 6461 case cu 7713 părechi căsătorite. Peste tot populațiunea protopresbiteratului este 30515 de suflete și anume 15.660 bărbați și 14.855 femei. Nașteri în anul 1892 au fost 675 și adevă din pat legal au fost 482, ear din pat nelegal 193. Contingentul nasecrilor nelegale l-au dat 740 părechi concubinate, contra cărora pașii întreprinși au fost fără rezultat. Causa concubinatelor se poate reduce a) la decădiunța simțului religios și moral, ce se lătesce din zi în zi b) lacsitatea vieții conjugale provenită din lipsa respectului cătră taina căsătoriei, c) greutatea, ce întimpină oamenii la procurarea licențelor ministeriale de căsătorie. În general starea morală a poporului nu e de laudă.

La partea a II. școlară, unde se raportează despre cea mai importantă cestiune, despre instrucția poporului, ca cestiune de viață, se arată, că în comunele, în cari sunt și credincioși de legea gr. cat. se întimpină cele mai mari obstacule în ceea-ce privește dezvoltarea culturală a poporului în școală, cât și prosperarea învățământului, precum și ameliorarea sorții factorilor promovatori de cultură, a învățătorilor. Poporul a ajuns până a face speculă de proselitism. Altcum despre sporiul și rezultatul învățământului se raportează, că învățătorii din protopresbiteratul Orăviții preste tot au arătat la esamene în general rezultate foarte îmbucurătoare. Excepțiuni sunt prea puține și și acestea pricinuite de jurstările și greutățile, cu cari au să se lupte învățătorii. Preste tot în predarea obiectelor de învățământ se constată tactul și rutina pedagogică.

Acest raport dimpreună cu raportul episcopiei și al comitetului protopresbiteral după unele reflexiuni din partea D-lor deputați Ilie Trăilă, Baltezar Munteanu, I. E. Teranu etc. se primesc.

Urmând la ordinea zilei alegerea unui membru în scaunul protopresbiteral, prin votisare secretă a fost proclamat de ales cu majoritate absolută bine meritatul veteran părintele Ioan Petroviciu paroch în Ciclova rom.

Dintre propuneri cea mai importantă a fost cea referitoare la înființarea școlii de fete tractuală. În acest merit s'a decis a se urgia prin comitetul protopresbiteral rezolvarea cauzei la Ven. Consistoriu diecesan.

În fine chestia sulevată despre proiectele de lege ale guvernului, ce amenință cu zguduirea temelii noastre bisericesci-naționale, hotărându-se a se convoca espres o conferință pentru discutarea lor, nu s'a mai pus la ordinea zilei.

George Jianu.

Corespondință.

Din Bozovicium ni-se scrie:

Blanca Novac născută Vuia, soția domnului avocat Iuliu Novac, deputat sinodal și congresual etc., a reposat Joi în 15/27 Aprilie sara la 10 oare.

Cu iuțea fulgerului se lățișe Vineri aceasta scire tristă despre trecerea din viață al acestui nobil suflet, care în timp de 8 ani ai petrecerii sale în mijlocul nostru a sciut să-și câștige iubirea tuturor.

Rudenile, cunoscuții, amicii și amicele cuprinși de adâncă durere parte prin prezența lor, parte prin depeșe și-au manifestat iubirea cătră reposata și condolința cătră jellitori.

Inmormântarea mult regretatei decedate a fost Sâmbătă la 4 oare după amneazi.

În aceasta zi încă la 1 oară s'a implut curtea căsărmii de popor, Români și străini, pentru a da repozatei onorul din urmă.

La 4 oare preoții locali și anume: parochul Nicolae Brinzeiu, capelanii: Ioan Brinzeiu și George Dimitroviciu, apoi parochul Nicolae Gonța din Moceris și Nicolae Novacovicium capelan în Gërboveți, îmbrăcați în ornatele sfânte porniră dela s. biserică, mergând înaintea lor școlarii și școlărițele dela școala comunală din loc, de dreapta și stânga copii îmbrăcați în stihare cu răpizile, cătră locuința scumpei defuncte.

După cetirea evangelei părintele capelan Ioan Brinzeiu a ținut o predică, care a stors lacrimi și din ochi celui mai împetrit. În aceasta vorbire între altele a arătat cât de trecătoare e fericirea, carea ș-o închipue

omul aici pre pământ și că moartea nu face deosebire de suntem bătrâni sau tineri, luând esemplu pe defunctă, carea abia în etate de 30 ani a trebuit să-și dee nobilul ei suflet în mâinile creatorului; a arătat apoi faptele marimoase ale defunctei față de sânta noastră biserică, carea și în anul trecut și-a adus aminte de aceasta purtând speșele la aurirea și rădicarea sântelor cruci.

După finirea predice și a ceremoniei funebrale am trebuit să stăm aproape 1½ oară până ce sicriul de metal s'a închis după cum e prescis pentru de a-l putea transpoarta la Oravița în cripta familiară „Novac.“

Din căsarmă scumpa defunctă purtată de 6 persoane, urmată de scumpul ei soț, părinți și frate fu petrecută cu cea mai strălucită paradă până afară de orașel, unde aștepta căruța pentru de a o duce la Oravița.

Până a nu o sui pe căruță D-l învățătoriu dela școala de stat Vasile Russu, ținut un discurs bine simțit, cu care luă ultimul rămas bun dela toți; după ăst discurs parochul Nicolae Brinzeiu cu vocea-i sonoră cântă „Omul ca earba.“

Dintre multe și frumoase cununi de flori mi-am putut însemna câteva, cari purtau inscripțiuni pe panglice. Așa Comuna bisericescă Bozovicium „Scumpei și neuitatei binefăcătoare Blanca Novac“; Casina română „În semn de pietate“; Socrii întristați „Neuitatei norori“; Comercianții locali „În semn de pietate“; Ilie Trăilă cu soția „neuitatei noastre fine. Astfel ne am despărțit de rămășițele pământesci ale neuitatei noastre binefăcătoare.

Fie-i țărina ușoară și memoria neuitată!

Un participant.

Varietăți.

Un dar al deputaților sinodali. Luni în 19. a Lunei curente ținându-se ședința plenară a Consistoriului diecesan, după terminarea ședinței asesorii consistoriali mergând la locuința Prea Cuvioșiei Sale părintelui archimandrit Filaret Musta, i-au înmănuat o cruce cu lanț, ambele de aur și frumos lucrate, drept dar din partea domnilor deputați ai sinodului nostru eparchial.

Politica bisericescă a guvernului.

1. Proiectul de lege despre salarisarea învățătorilor a fost primit cu unanimitate în desbaterea generală a dietei din 29 Aprilie n.

2. În ședința din 26 Aprilie a dietei unguresci s'au prezentat proiectele de legi despre religiunea israelită și purtarea matriculelor civile.

Cel dintâiu constă din 3 paragrafi și declară religiunea israelita ca legal receptă. Referitoriu la trecerile dela religiunea israelită la cea creștină sau vice-versa proiectul va cuprinde și dispozițiunea, că art. de lege 53 din 1868 se va estinde și asupra religiunii israelite, adecă trecerile se pot face reciproc.

Proiectul de lege despre matriculele civile are 74 de patrafi. Conform noului proiect matriculele vor fi

purtate de către persoane numite anume spre acest scop, care vor fi numite de către comitele suprem. Preoții resp. rabinii nu pot fi numiți ca purtători de matricule. Purtătorii matriculelor e privit ca funcționar public. Dacă nașcerile, căsătoriile și casurile de moarte se însușesc cu întârziere de trei luni, purtătorii matriculelor trebuie să facă despre aceasta arătare autorității superioare. Matriculele sunt privite ca documente publice. Nașterea copilului e a se aduce la cunoștință în decurs de o săptămână. Dacă căsătoria se declară ca valabilă sau desființată conducătorii matriculelor va fi în-unoșciințat, spre scopul înregistrării, din partea autorității competente, comunicându-se totodată și sentința valabilă. Sentința tribunalelor străine pentru desființarea căsătoriei între supuși ungari nu poate servi ca basă la înregistrare. Despre fiecare cas de moarte e a se face însușirea în ziua următoare de lucru. Dacă însușirile nu se fac la timp, în cazul acesta se poate dicta o amendă în bani până la 600 coroane. Întrarea în vigoare a legii o hotărăsește ministerul de interne, care e autorizat a nu estinde deodată legea asupra întregii țări, ci numai succesiv în singuraticile cercuri.

3. Aprețiară, ce o face foaia clericală magiară „Magyar Állam“ relativ la rezoluțiunile de protestare ale sinoadelor bisericei noastre contra politicii bisericesci a guvernului, e cam următoarea: „După catolici greco-orientalii formează majoritatea țării. Pășirea acestora contra politicii bisericesci este identică cu manifestarea majorității țării. Rezoluțiunea sinodului din Caransebeș cuprânsece mai mult decât declarațiunile de aprobare ale municipiilor. Rezoluțiunea aceasta este așa de corectă și așa de obiectivă, încât nime nu se poate retrage de sub influința ei. În ea nu vor găsi, nici chiar fantasticii șovinști nici schinteie din cestiunea de naționalitate, nici un cuvânt, de care s'ar putea lega, — deși argumentul principal al politicianilor de talia lui Bekcsics a fost, că politica bisericească e bună tocmai pentru că ea nu convine naționalităților. Ei, dar aici nu este vorba de cestiune de naționalitate, ci numai de aceea, că nici statului nu-i este permis a silui conștiința cetățenilor și limba lor, ear dacă lucrările oare-cărei secte ori naționalități lovesc în ordinea de drept a statului, atunci să aplice statul legea penală, fiindcă într'un stat de drept nu poate fi alt păcat, decât ceace declară de punibil codicele de lege“.

„Cetească acești domni (șovinști) până în fine rezoluțiunea din Caransebeș și judece-o, căci abia de vor fi mai cetit o critică mai obiectivă și mai zdrobitoare a plănuirilor lor. Noi însă sălutaăm cu bucurie pe cei ce au compus proiectul de rezoluțiune dela Caransebeș, proiect, care grăbesce a veni în apărarea creștinismului patriei“.

Necrolog. Ilustrul nostru literat, Presedintele Academiei romane *George Barițiu* a reposat în etate de 81 de ani Marți în 20 Aprilie v. în Sibiu Dzeu să-l așeze în corturile dreptilor!

De interes pentru economi. Dela reuniunea agro-nomică din loc primim următoarele: Domnul Wilhelm Mühle, neguțătoriu de sămânțe și de flori, a declarat, că voesc a lăsa, ca să se samene pentru densusul fasole în comune. Spre scopul acesta densusul ar da economilor sămânța, însă economii să se deobligă, că îi vor da lui recoalta, pentru carea densusul să deobligă a plăti cu 3 fl. mai mult pro maju metrică decum este prețul piațului.

Deci acele comune și acei economi, cari voesc a avea folos din cultivarea fasolei să se adreseze prin antista comunală sau prin notariat directe d-lui Wilhelm Mühle în Timișoara.

Mulțămită publică. Subscrisul în numele comunei bisericesci gr. or. rom. din Sintesci vin pre această cale a aduce sinceră mulțămită evlavioșilor lo-uitori de aici, cari din iubire creștinească către s. noastră biserică au dăruit și anume: Heana soția lui Arsenie Fileriu 4 sfeșnice mari aurite, chipul maicei preacurate, format mare, frumos și o cruce prețioasă toate așezate pre s. prestol. Eară Partenie Benga au cumpărat un policandru frumos cu 6 lumini. Pentru aceste fapte frumoase și demne de laudă Dzeu bunul să le răsplătească evlavioșilor noștri creștini cu sănătate și zile înlelungate. — *Traian Mihailoviciu*, învățătoriu.

Mulțămită publică. Subscrișii în numele comunei bisericesci vin și pe aceasta cale a aduce cea mai călduroasă mulțămită bravilor noștri conlocuitori d-lui Constantin Popoviciu jude com. și președinte com. par. și d-lui Alexiu Popoviciu, cari din iubire către s. noastră biserică în ziua de 28 Martie a. c. — s. Pasci — au înfrumșețat casa lui Dzeu dăruind un prapore nou de colorare vânăta frumos lucrat. Atotputernicul Dzeu să le primească jertfa lor, și să le dăruească toate cele de folos. *Agudiciu* în 11 Aprilie 1893. — *Tomr Stanu*, preot. — *Iosif Mioc*, învățătoriu.

Licitațiune minuendă.

Pe basa învuiințării Venerabilului Consistoriu ddo 27 Martie 1893. Nr. 768 Șc. se escrie licitațiune minuendă pentru zidirea de nou a edificiului școlariu din comuna **Dezești**, protopresbiteratul Bocșei, cu prețul de esclamarie în sumă de 1.218 fl. 43 cr.

Licitațiunea se va ținea Luni după Rusalii în 17 Mai a. c. în școala din loc la 11 oare a. m.

Planul și specificațiunea de măsuri și spese se pot vedea în fiecare zi la președintele comitetului parochial.

Reflectanții au a se înfățișa, unde mai în detail li se vor face cunoscute condițiunile acestei zidiri, având fiecare licitant a depune vadiul prescriș de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare din prețul de esclamarie.

Dat din ședința Comitetului parochial, ținută la Aprilie 1893.

[27] 2—3

Lucian Glăvan,
președinte.

Petru Iovan,
not. com. par.